

1 AGDER ARBEIDERPARTI

2 FØRSTE UTKAST TIL PROGRAM – FYLKESTINGSVALGET 2019

5 KAP 1 - GRUNNLAGET FOR VÅR POLITIKK

6 Arbeiderpartiets visjon er en rettferdig verden uten fattigdom og i fred, der menneskene er
7 frie, likestilte og har innflytelse på sine liv. Alle mennesker er unike, uerstattelige og like mye
8 verdt. Hver av oss skal ha muligheten til å leve gode liv, i små og store fellesskap. Vi vil ha et
9 samfunn basert på frihet, solidaritet og like muligheter for alle.

10 Vår ideologi, eller grunnsyn eller samfunnssyn om du vil, er sosialdemokrati. Vi bygger vår
11 politikk på grunnverdiene frihet, likhet og solidaritet.

12 Sterke fellesskap ligger til grunn for et godt samfunn og er grunnleggende for våre politiske
13 løsninger, sentralt og lokalt.

- 14
15
16 • **Vi er et parti for arbeid.** Vi vil skape flere arbeidsplasser. Vi vil skape et trygt
17 arbeidsliv og bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.
- 18
19 • **Vi er et parti som kjemper for rettferdighet, for utjevning av makt og ressurser,**
20 økonomisk, geografisk, mellom kjønn og mellom etniske grupper. Vi vil sikre like
21 muligheter for alle, og sørge for at alle skal med.
- 22
23 • **Vi er et parti for videre utbygging av velferden.** Det er viktige oppgaver i Norge
24 som må løses: Flere må fullføre videregående skole, eldre må være sjef i eget liv, vi
25 må få ned ventetider og bedre kvaliteten i vår felles helsetjeneste.
- 26
27 • **Vi er et parti som tar klima- og miljøutfordringene på alvor.** Klimaendringene er
28 en av vår tids største utfordringer. Arbeiderpartiet skal bidra til reduserte utslipp og
29 mer klimavennlige lokalsamfunn.
30

32 KAP 2 – BYGGE DET NYE AGDER

33
34 Gjennom fylkessammenslåingen av Aust- og Vest Agder fylker har vi fått en ny og sterkere
35 region. Fylkeskommunen vil kunne spille en større rolle i hele landsdelen enn hva fylkene
36 hver for seg kunne klare.

37
38 Regionen utgjør en god funksjonell enhet; det er ikke for lange avstander og vi får et felles
39 arbeidsmarked. Landsdelen er rikt med naturressurser, har godt klima og nærhet til
40 kontinentet. Dette er goder landsdelen drar nytte av.

41
42 Men regionen har også noen utfordringer:

43
44 Et fellestrekk ved hele regionen er et lite variert arbeidsmarked, som over tid har ført til stort
45 utenforskap og levekårsutfordringer. For eksempel er andelen uførepensjonister, både unge
46 og eldre, høyere i landsdelen enn i andre deler av landet. Det er ikke bare et tap for den
47 enkelte person eller familie det rammer, men også et samfunnsøkonomisk tap gjennom at
48 færre deltar i arbeidslivet. Mange av landsdelens kommuner har også en høyere
49 arbeidsledighet enn gjennomsnittet av landet. Likestillingsutfordringene, som er tett knyttet til

1 levekår, er et annet felt, hvor kulturelle føringer over tid har hatt stor betydning for utviklingen.
2 Selv om landsdelen i nyere tid har redusert sine likestillingsutfordringer, ligger regionen
3 fortsatt etter resten av landet. Sagt på en annen måte; regionen har større uutnyttede
4 ressurser enn resten av landet. Dette er et faktum regionen kan snu til sin fordel.

5
6 Bosettingsmønsteret i landsdelen er spredt med en relativt høy andel eneboliger. For
7 eksempel bor man i Aust-Agder mer spredt enn i Finnmark. Dette gir noen egne utfordringer
8 innen både miljø og transport. Store deler av befolkningen er bilavhengig og mange har lang
9 vei til arbeidsmarkedet, selv blant dem som bor i Kristiansand og Arendal, landsdelens
10 største byer. Denne spredte bosettingsstrukturen vil, spesielt langs kysten, legge noen
11 føringer for byutvikling videre, og vil sette strengere krav til bruk av jomfruelig mark. Uøret
12 natur begynner å bli en mangelvare i kystnære strøk hvor store arealer er privatisert og til
13 hinder for almen ferdsel.

14
15 Fylkeskommunen har allerede oppgaver og roller som tjenesteyter, samfunnsutvikler,
16 planmyndighet og som bindeledd i forvaltningen. Den nye fylkeskommunen må imidlertid ta
17 rollen som regional utvikler sterkere enn før, innta en koordinerende rolle, sette dagsorden
18 på flere politikkområder. En bør være ambisiøs og tenke ut over de oppgaver en vil få av
19 Storting og regjering. Spesielt gjelder dette innen næringsutvikling og kompetanse,
20 virkemidler og tjenesteoppgaver som er viktige for folks helse, trivsel og levekår og innen
21 arealbruk, naturverdier, miljø/klima og samferdsel

22 23 24 **KAP 3 – UTDANNING**

25 26 **Mål**

27 Utdanning er et viktig virkemiddel for å få en varig tilknytning til arbeidslivet. Utdanning bidrar
28 til utvikling av landsdelen, bedre levekår og er viktig for integrering. Derfor er det viktig at den
29 videregående skolen i Agder holder et høyt faglig nivå, har et godt læringsmiljø, er i
30 nærheten av der folk bor og er inkluderende. Alle skal kunne finne sin plass i den
31 videregående skolen i Agder. Vi har et mål om at alle som ønsker det skal gis mulighet til å
32 fullføre og bestå et videregående utdanningsløp som kvalifiserer for videre studier og arbeid.

33 34 **Utfordring**

35 Et samfunn i endring krever omstilling og mange voksne trenger ny kompetanse for å møte
36 denne utfordringen. Det er også mange som faller utenfor og som ikke får mulighet til å få
37 kompetanse som kan brukes i arbeidslivet.

38
39 Norge har behov for flere fagfolk og vi trenger et løft innen yrkesfag. Det er viktig å knytte
40 utdanningen tett på næringene.

41 42 43 **Derfor vil Agder Arbeiderparti**

- 44
45 • At alle elever og lærlinger som tar videregående utdanning, gjennomfører
- 46 utdanningen med dokumentasjon som anerkjennes for videre studier og arbeid.
- 47 • Ha geografisk inntaksordning i Agder slik at elever i hele fylket kan få videregående
- 48 utdanning i nærheten av sitt bosted.
- 49 • Styrke fellesskolen og ikke åpne opp for etablering av flere privatskoler.
- 50 • At det må utvikles en skolebruksplan som ivaretar elevtallsveksten som kommer i
- 51 Agder.
- 52 • Opprettholde desentralisert videregående skole i Agder.
- 53 • Satsningen på etter- og videreutdanning for lærere må komme alle lærere til gode, og
- 54 må kunne fullføres.

- Elever som får plass på vg1 skal sikres plass på samme skole gjennom hele utdanningsløpet.
- At fylkeskommunen overholder samfunnskontrakten og tilbyr elever innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram læreplass før sommerferien.
- Ha en tettere oppfølging av lærlinger slik at flere fullfører opplæringen med godkjent dokumentasjon.
- Videreutvikle undervisningen slik at elevene ser en tydelig sammenheng mellom det de lærer på skolen og det som møter dem ute i arbeidslivet. Det må utvikles tettere samarbeid med bedrifter og fornying av maskinpark ved skolene.
- Tilbud likt Jobbskolen i Kristiansand må tilbys i hele fylket.
- Ha tett oppfølging av elevene. Ekstra ressurser settes inn der dette viser seg nødvendig for å gjennomføre og bestå utdanningen. Det må utvikles et forpliktende samarbeid mellom elevens bostedskommune og den videregående skolen.
- At en viderefører arbeidet med å hjelpe elever som står i fare for å droppe ut av skolen. Eksempler på dette er arbeidet som gjøres av «Lindesneslosen», Fylkeskommunens sommerskole og gjennomføringskurs for elever som har strøket i et eller flere fag. Tiltak som dette må en sørge for at blir tilbudt til alle som trenger det i hele fylket.
- Styrke rådgivningstjenesten
- Sikre en bedre overgang fra 10.klasse til videregående skole.
- Ha helseteam tilgjengelig ved alle videregående skoler i skolens åpningstider. Teamet kan bestå av ulike profesjoner innenfor feltet ungdom og helse.
- Helsesøster på Snap.
- Alle ansatte ved skolene må gis kompetanse innenfor feltet psykososialt skolemiljø.
- Psykososial plan, som inneholder tydelig krav om nulltoleranse mot mobbing, bør også inneholde tiltak om hvordan skolene skal støtte opp om arbeidet med livsmestring.
- Øke ressursene til mobbeombudet og elev-og lærlingeombudet.
- Styrke karrieresentrene arbeid ved å tilby relevant og tilpasset videregående utdanning til voksne.
- Etablere utdanningsprogram innenfor aquakultur/marine næringer ved Flekkefjord vgs og Tvedestrand vgs.
- Utvikle fagskolens tilbud slik at utdannelsen ivaretar behov for mer kunnskap innen yrkesfag.
- Det må legges til rette for desentralisert fjernundervisning for fagskolen, med samlinger på oppmøtestedet i hele fylket.
- Støtte opprettelsen av kompetanseforum som skal utarbeide strategi for bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel i det regionale arbeidsmarkedet.
- Videreutvikle internattilbudet ved de videregående skolene.
- Innføre gratis skolefrokost ved alle videregående skoler

KAP 4 – KLIMA OG MILJØ

Mål

Agder bør ha som målsetting å være i front på miljø og klimaspørsmål, med gode klimatiltak. Vi har et mål om at lokale og regionale folkevalgte spiller en viktig rolle i igangsetting av tiltak for å kutte klimautslipp lokalt og at det er en aksept for de klimautfordringene vi står overfor. Vi har et mål om at arealer i strandsonen er tilrettelagt for bruk for allmennheten i strandsonen og at friluftslovens bestemmelser er retningsgivende for fylkeskommunens arealforvaltning.

1 **Utfordring**

2 Vi har lenge arbeidet for at det skal utvikles gode holdninger til klimatiltak. Dette viser seg å
3 ta tid. Men forskning viser at hvis du endrer på handlingene, så endrer du etter hvert også
4 holdningene. Vi må derfor arbeide for å innføre tiltakene som trengs for å ta vare på klima og
5 miljø og på den måten skape holdningsendring.

6
7 Vår lange sårbare kystlinje og plastproblematikken som er reist sterkt i nyere tid er bare en
8 tematikk som illustrerer behovet for tydelige stemmer og grep i klima- og miljøpolitikken.

9 10 **Derfor vil Agder Arbeiderparti**

- 11
- 12 • Støtte plastfjerningstiltak og øke mulighetene for resirkulering og gjenbruk.
- 13 • Evaluere og utvide bruken av fornybar energi i kollektivtransporten.
- 14 • Fortsette å støtte etablering av EI-ladestasjoner ved fylkesveier.
- 15 • At vi har en Aktiv forvaltning av kulturlandskapet og jorda vår.
- 16 • Si nei til utbygging på dyrka mark. Ved helt nødvendig utbygging skal erstatningsjord
17 frembringes.
- 18 • Støtte omstilling til grønnere jordbruk, som å gi støtte til bønder som ønsker å bruke
19 med miljøvennlig rundballplast.
- 20 • Satse videre på Blått naturbruk i Agder for aquakultur, fiske og fangst.
- 21 • Utvikle Norges beste Økologiske landbruksutdannelse ved Søgne VGS.
- 22 • Støtte tiltak som tilstrekkelig ivaretar fiskens gytemønster ved feks. Lakseveier og
23 broer..
- 24 • Kalke vann i tilstrekkelig grad.
- 25 • Støtte for å utrydde uønsket arts mangfold, som f.eks stillehavsøsters og krypsiv.
- 26 • Sikre at Agder enda er et grønt batteri for industrien.
- 27 • Satse og utnytte ren energi og fornybare energiresurser.
- 28 • Bruke kompetanse i Agder til å satse på havbasert fornybar energi og karbonlagring
- 29 • Arbeide for Electric City Agder som verdiskaper og innovatør.
- 30 • Støtte tiltak som reduserer flomrisiko i utsatte områder.
- 31 • Sikre dreneringstiltak i boligfelt og landbruk.
- 32 • At klimanøytral fylkeskommune skal være et mål i;
 - 33 ○ I anbudsprosesser er dette et viktig kriterium.
 - 34 ○ Nybygg bygges som pluss hus.
 - 35 ○ Eksisterende bygningsmasse utbedres.
 - 36 ○ Kildesortering og kortreist mat.
- 37 • Etablere et ryddeprosjekt på havbunnen for å ta opp fiskeredskap, teiner etc.

38 39 40 **KAP. 5 NÆRINGSLIV OG REGIONAL UTVIKLING**

41 42 **Målet**

43 Arbeid til alle er vår hovedsak. Vi vil skape trygge arbeidsplasser over hele det nye
44 Agderfylket. Høy sysselsetting og et organisert arbeidsliv er forutsetninger for et samfunn
45 med små inntektsforskjeller. Dette legger grunnlaget for finansieringen av vår felles velferd.
46 Arbeiderpartiet vil lede an i arbeidet med å bygge et fylke med arbeid til alle, små forskjeller
47 og mer fellesskap der folk bor. Det gir frihet, trygghet og muligheter til den enkelte og til oss
48 alle.

1 **Utfordringene**

2 Dagens offentlige sentraliseringspolitikk fører til at kompetansearbeidsplasser innen
3 offentlige tjenester i Agder flyttes fra distriktene til byene/sentrale strøk. Private næringer og
4 arbeidsplasser flytter etter. Dette utarmer distriktene med fraflytting og fører i neste omgang
5 til dårligere helsetilbud, nedlegging av skoler, barnehager osv.

7 Agder har et stort overskudd av ren og fornybar elektrisk kraft. I dag sendes dette
8 kraftoverskuddet til andre deler av landet eller blir eksportert gjennom kraftkabler til utlandet,
9 i stedet for å utnyttes lokalt til å skape nye industriarbeidsplasser i hele Agder.

11 Agder har en lang og lun kystlinje som er godt tilrettelagt for etablering av flere nye
12 lønnsomme arbeidsplasser innen fiskeri, havbruk, skipsfart og maritim/offshore næring. Men
13 fylkeskommunen er for lite aktiv i arbeidet med å videreutvikle de «blå næringene» og må
14 påta seg en lederrolle i samarbeid med næringene, utdanningsinstitusjonene og
15 kommunene.

17 Landbruket i Agder er en stor næring og bidrar til arbeidsplasser, bosetting og verdiskaping i
18 bygdene. Mye av matjorda bygges nå ned og blir brukt til andre formål enn til matproduksjon.
19 Jordvernet i Agder er for svakt og det er for dårlig tilrettelagt for å investere i jorda, øke
20 nydyrking og stanse gjengroin.

23 **Derfor vil Agder Arbeiderparti**

- 24 • Sikre offentlig og lokalt eierskap over energiproduksjonen og viktige naturressurser.
25 Beholde det offentlige eierskapet i Agder Energi.
- 26 • At utnyttingen av Agders naturressurser skal være bærekraftig.
- 27 • Fylkeskommunen bør øke sin eierandel i Innovasjon Norge til 90%
- 28 • At midler fra fylkeskommunens konsesjonskraftfond skal prioriteres opp mot
29 etablering av arbeidsplasser i distriktene.
- 30 • At fylkeskommunale og statlige arbeidsplasser skal bevisst tilføres distriktskommuner
31 med begrensede vekstmuligheter som en strategi for en mer desentralisert utvikling i
32 nye Agder.
- 33 • At fylkeskommunen må engasjere seg sterkere i landbruket gjennom egne
34 tilskuddsordninger, blant annet til drenering og tiltak som øker kompetanse og
35 rekruttering til landbruket.
- 36 • Fylkeskommunen må i større grad kjøpe lokalprodusert mat til sine kantiner.
- 37 • At fylkeskommunen må være aktivt med å utvikle en politikk for økt lokal
38 verdiskaping, blant annet gjennom utnytting av biologisk masse innen skogbruket.
- 39 • Øke andelen tømmer som blir videreforedlet i regionen.
- 40 • At fylkeskommunen må tilføres tilstrekkelig kompetanse og ressurser for å unngå
41 sosial dumping innenfor fylkeskommunens innkjøpsordninger.
- 42 • At tilbydere og underentreprenører som engasjeres av fylkeskommunen skal være
43 godkjente og aktive lærlingebedrifter og at lærlinger er med i prosjekter av en viss
44 størrelse.
- 45 • Desentralisere offentlige tjenester, framfor å sentralisere.
- 46 • At fylkeskommunen må støtte opp om turistnæringen i Agder slik at en større del av
47 denne kan bli en helårsnæring.
- 48 • Stoppe konkurranseutsetting og privatisering av viktige velferdstjenester. Arbeide for
49 å tilbakeføre tidligere privatiserte offentlige oppgaver og tjenester.
- 50 • Jobbe for å etablere biogassproduksjon i fylket som er basert på husdyrgjødsel og
51 andre aktuelle stoffer.

KAP 6 – FRIVILLIGHET, IDRETT OG KULTUR

Mål

Gode kulturopplevelser gir livskvalitet, inspirasjon, refleksjon og skaper samhørighet. Et godt kulturtilbud skaper attraktive lokalsamfunn. Vi har et mål om at dette erkjennes som et viktig bidrag for å skape et godt samfunn og en attraktiv landsdel.

Vi har et mål om at alle skal ha et godt kulturtilbud i hele fylket. Alle skal uansett sosial bakgrunn og livssituasjon ha mulighet for å delta på kulturtilbud.

Utfordringer

Frivilligheten er under press og flere kultur- og fritidsaktiviteter sliter med ressursene og gjennomføringen. Dette henger også sammen med kostnaden for aktiviteten, som i noen tilfeller er årsaken til frafallet blant barn og unges deltakelse i aktiviteter.

Derfor vil Agder Arbeiderparti

- At museene i Agder må settes i stand til å bli benyttet i næring og turisme.
- Jobbe for at det etableres kontaktpunkter eller knutepunktfunksjoner som kan benyttes av frivillige organisasjoner for å tilrettelegge for deltakelse også for dem som ikke selv har råd.
- At fylkeskommunen og kommunene bør innføre gratis anleggsleie for den tiden idrettslag driver organisert trening for barn og unge. Dette bør også gjelde ved anlegg som ikke er kommunale.
- At fylkeskommunen og kommunene bør samarbeide med idretten prioritere og bygge idrettsanlegg som ivaretar idrettens behov. Det må tas hensyn til bredden og mangfoldet i idrettstilbudet.
- At det bør utvikles interkommunalt samarbeid om større, kostnadskrevende anlegg.
- Være en aktiv støttespiller til Agder idrettskrets gjennom rammetilskudd og prosjektilskudd som tilrettelegger for at idrettskretsen kan være en god støttespiller for idrettslagene, og derigjennom skape gode aktivitetstilbud til hele befolkningen.
- Støtte og videreutvikle en bredde av festivaler som har ringvirkninger for nærings og kulturlivet.
- Den kulturelle spaserstokken gjeninnføres
- Innføring av kulturrabatt for ungdom på ulike arrangementer.
- Arbeide for støtteordninger slik at offentlige kultur,- øvings og utstillingslokaler blir tilgjengelige på gunstige vilkår.

KAP 7 - SAMFERDSEL, KOMMUNIKASJON OG INFRASTRUKTUR

Mål

Vi har et mål om at det skal være en nullvekst i personbiltrafikken og at det skal være en sømløs kollektivtransport i hele Agder. Det skal være enklere å velge miljøvennlig også når en må bruke bil. Sørlandsbanen må kobles sammen med Vestfoldbanen, dette miljøtiltaket vil forkorte reisetiden til og fra Østlandet med en hel time. Samtidig må vi ha gode og trafiksikre stamveier i fylket.

Digital infrastruktur er viktig for bosetting og næringsliv i hele Agder. Derfor ønskes god bredbåndsdekning og mobiltelefondekning i hele Agder.

Utfordringer

Agder ligger sentralt plassert for trafikk til og fra Norge, både for folk og gods. Selv med de utbygginger som er gjort, og som er planlagt på stamveiene, har vi fortsatt mange kilometer med fylkesvei som trenger utbedring. Det er fortsatt for stor mengde gods som går på veien, og landsdelens hovedflyplass har fortsatt for liten kapasitet.

Kollektivtilbudet er fortsatt lite variert i Agder, og det er dårlig korrespondanse mellom de ulike regionene.

Derfor vil Agder Arbeiderparti

- At veiankeret E18, E39 og RV 9 prioriteres. En helhetlig planlegging gjennom alle berørte kommuner bør koordineres av Fylkeskommunen for å sikre en rask og god fremdrift
- At RV 41 og RV 42 oppgraderes til "gul midtstripe" standard.
- Øke investeringene til Fylkesveier, samt satsing på asfaltering.
- At Fylkeskommunen skal være en pådriver for at det bygges ut bredbånd i hele Agder, blant annet gjennom at det etableres egen tilskuddsordning for kommunene.
- Ha gratis internett på buss
- Ha flere bussavganger rundt byene og styrke kollektivtilbudet i hele Agder, blant annet gjennom flere pendler- og helgeruter i distriktene og økt bruk av tilbringertjeneste/bestillingstilbud.
- Ha økt satsing av elektrifiserte busser og ferger
- Ha en dobling av ladepunkter for el-bil.
- Begrense etableringen av bomstasjoner, slik at bomavgifter ikke blir en usolidarisk belastning for familier og arbeidstakere
- Prioritere gang- og sykkelveier innen 4 km fra alle skoler
- Satse mer på utbygging av egne sykkelveier i og i nærheten av byene, samt utlånsordning for bysykler i de største byene.
- Utvikle Kjevik videre som vår hovedflyplass i sør
- Styrke våre to hovedhavner i Kristiansand havn og Arendal havn Eydehavn gjennom et sterkere samarbeid mellom disse, og de øvrige havnene i Agder.
- Bygge ny vei fra havna på Eydehavn tilknyttet ny E18.
- At fylkeskommunen skal opprette et prosjekt for hvordan en kan utvikle et godt kollektivsystem for hele Agder
- At det blir timesfrekvens på buss mellom øst-vest i Agder.
- Subsidiere busskort for læringer

KAP 8 - HELSE

Helsetilbudet er en avgjørende trygghetsfaktor. Grunnstammen i det regionale helsetilbudet er en godt utbygd primærhelsetjeneste. Alle skal ha tilgang til gode offentlige helsetjenester, uavhengig av økonomi og bosted. Det er et mål at helsefremmende og forebyggende folkehelseiltak vil bidra til å redusere levekårsutfordringer og sosial ulikhet.

Det er en utfordring av andelen av befolkningen over 60 år blir stadig større. Det vil bli en stor utfordring å kunne bruke deres ressurser og tilrettelegge for deres særskilte omsorgsbehov. Det er også en utfordring av tannhelse ikke er likestilt med andre helsetjenester, og at det er langt til tannlegevakt mange steder i fylket.

Derfor vil Agder Arbeiderparti

- Fortsette arbeidet med å få tannhelsetjenesten likestilt med andre helsetjenester
- Ha en desentralisert struktur på tannklinikkerne i fylket, og sørge for kortere avstand til tannlegevakt for flere av fylkets innbyggere.

- Tilrettelegge for forebyggende aktiviteter og fremme god folkehelse, blant annet gjennom friluftsrådene.
- Jobbe aktivt forebyggende mot rus og psykiske problemer ved å øke kunnskapen og øremerke midler inn i de videregående skolene.
- Bidra til utvikling og økt bruk av velferdsteknologi.

KAP 9 - FYLKESKOMMUNEN SOM ARBEIDSGIVER

Den nye fylkeskommunen skal ha en offensiv arbeidsgiver- og rekrutteringsstrategi. Fylkeskommunen skal ta sitt arbeidsgiveransvar ved å sikre et etnisk mangfold og likestilling mellom kjønn i sin administrasjon. På grunn av regionens utfordringer innen levekår og likestilling tilbys kun heltidsstillinger ved nye utlysninger, og at en arbeider for å redusere andelen som arbeider deltid.

At det lages kompetanseplaner som dekker alle virksomheter i fylkeskommunen.

Sykefravær blant ansatte i offentlig sektor er særlig høy i vår landsdel, og dermed også i fylkeskommunen. Fylkeskommunen har derfor et spesielt ansvar i å arbeide med å finne løsninger som reduserer sykefraværet i egen virksomhet. Men også et ansvar for å bidra til å redusere sykefraværet i landsdelen.